

Грина ГРОХА
*здобувачка ступеня магістра
за ОНП «Бізнес-дипломатія і GR-політики»
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
(м. Київ, Україна)*

ІНСТРУМЕНТИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КРОССЕКТОРАЛЬНИХ ПРОГРАМ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ключові слова: європейські фінансові інституції, міжнародні фінансові організації, кроссекторальність, фінансові інструменти, Ukraine Investment Framework, Ukraine Facility.

Після початку повномасштабної агресії Росії проти України актуалізувалася потреба комплексного відновлення економіки держави. Головну роль у цьому процесі відіграють європейські фінансові інституції, які реалізують багаторівневу підтримку через грантові, кредитні, гарантійні та консультативні інструменти. Особливо важливими є механізми підтримки мікро-, малого та середнього бізнесу, що формує основу економічної стійкості міст, громад і регіонів.

В умовах війни та трансформаційної економічної кризи Україна переживає безпрецедентні виклики, які впливають як на структуру ВВП, так і на добробут громадян, інвестиційний клімат і рівень довіри до фінансової системи. Розширення міжнародної фінансової співпраці та активне залучення інструментів європейських фінансових інституцій стало відповіддю на гостру потребу у фінансуванні, стабілізації та відновленні економіки.

Згідно з даними Світового банку, ВВП України у 2022 році скоротився на 29 %, а в 2023 році зріс на 5 %, незважаючи на глибоку руйнацію економічної структури, особливо на сході країни [3]. Значна частина бізнесів втратила ресурси, локації та доступ до ринку.

Лише 20 % підприємств сьогодні оцінюють свій фінансовий стан як добрий проти 77,7 % до 2022 року [4].

У таких умовах критичною стала фінансова інтервенція з боку міжнародних фінансових організацій (МФО), які не тільки підтримують стабільність, а й створюють умови для структурних змін і запуску відновлювальних програм.

Європейський Союз у 2024 році схвалив створення спеціального механізму підтримки — Ukraine Facility, що передбачає виділення 50 млрд євро на макроекономічне та структурне відновлення України в період 2024–2027 років. Програма структурована за трьома головними напрямками:

- Pillar 1 — фінансування державного бюджету в обсязі 38,27 млрд євро (реалізація 69 реформ і 151 індикатора);
- Pillar 2 — стимулювання інвестицій у межах Ukraine Investment Framework — 9,3 млрд євро;
- Pillar 3 — технічна допомога — 4,76 млрд євро (рис. 1).

Ключовими агентами реалізації є такі фінансові установи: Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Міжнародна фінансова корпорація

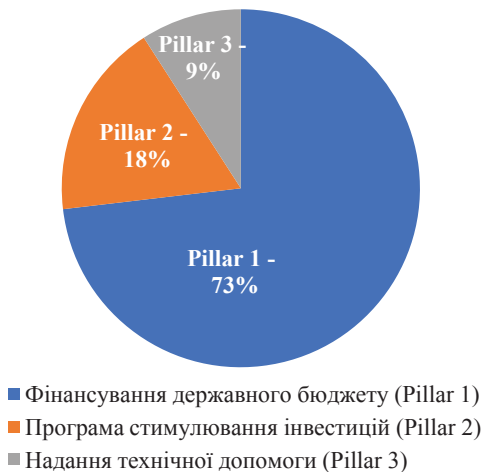

Рис. 1. Програми ЄС макроекономічного розвитку України

(МФК), Кредитна установа для відбудови (KfW), Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Вони фінансують проекти безпосередньо або через українські банки, що дає змогу адаптувати програми до локального контексту. У межах європейських програм використовують такі основні інструменти: кредитування, гарантії, гранти, змішане фінансування, технічна допомога, проєктне фінансування та експортне страхування (рис. 2).

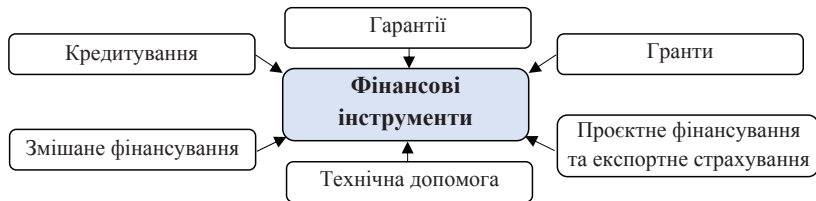

Рис. 2. Види інструментів фінансування європейських фінансових інституцій

Основними перевагами програм Ukraine Investment Framework для українського бізнесу є надання можливості користуватися різноманітними фінансовими інструментами, спрямованими на підтримку підприємств, особливо в період післявоєнного відновлення (див. таблицю).

Європейські фінансові інституції активно підтримують ініціативи, що охоплюють кілька сфер водночас: інфраструктуру, енергоефективність, цифровізацію, підтримку малого та середнього бізнесу, гендерну інклюзію, освіту, охорону здоров'я тощо. Саме така кроссекторальність відповідає логіці сталого розвитку та вимогам відновлення України.

Основними викликами для реалізації таких проєктів є:

- недосконала інституційна спроможність на місцях;
- складна бюрократична процедура доступу до фінансування;
- ризики нецільового використання коштів;
- необхідність забезпечення прозорості та підзвітності;
- адаптація нормативно-правового середовища до європейських стандартів.

Однак варто зазначити, що Україна має реальний шанс використати інструменти європейських інституцій для системного оновлення економіки. Для цього потрібні:

- чітка координація між державою, бізнесом і громадами;
- інституціоналізація механізмів доступу до іноземного фінансування;
- розвиток фінансової грамотності підприємців;
- спрощення процедур адміністрування програм;
- активне залучення молоді, інноваційного сектору та діаспори до реалізації проєктів.

Таблиця

Переваги Ukraine Investment Framework для українського бізнесу

Фінансові інструменти	Переваги
Кредитування	Фінансові установи пропонують інвестиційні кредити на пільгових умовах (зокрема в межах програми 5-7-9). Вони спрямовані на модернізацію виробництва, придбання обладнання, розширення бізнесу.
Гарантії	Фінансові гарантії дають змогу зменшити вимоги до застави, забезпечують доступ до ресурсів для підприємців з обмеженою кредитною історією. Завдяки їм банки знижують ризики і надають кредити на кращих умовах.
Гранти	Значна частина коштів реалізується у вигляді безповоротного фінансування, що дає змогу підприємствам закуповувати обладнання, покривати операційні витрати чи впроваджувати інноваційні рішення.
Змішане фінансування	Поєднання кредитних і грантових коштів дає змогу зменшити загальну вартість фінансування та знизити фінансове навантаження на компанії.
Технічна допомога	У межах проєкту Project Preparation Facility (PPF) українські компанії отримують доступ до консультацій, юридичного супроводу, підготовки проєктної документації та бізнес-планів, а також менторської підтримки з боку міжнародних експертів.
Проєктне фінансування та експортне страхування	Ці інструменти стимулюють участь у міжнародній торгівлі, підтримують проєкти з високим капіталовкладенням, зокрема в енергетиці, логістиці, переробці.

Підсумовуючи зазначене вище, можна констатувати, що, по-перше, європейські інструменти фінансування відіграють системну роль у формуванні економіки відновлення. По-друге, потрібне інституційне посилення координації між державою, громадами та МФО. По-третє, важливо розвивати спроможність на місцях, зокрема створювати офіси підтримки бізнесу при муніципалітетах, сприяти навчальним і консультаційним програмам для підготовки проєктів. По-четверте, в умовах війни й післявоєнного відновлення кроссекторальний підхід має бути основою залучення бізнесу, громад і влади в єдиний інвестиційний процес, що забезпечить не лише відновлення, а й довготривале зростання.

Список використаних джерел

1. Гапонюк М. А., Стефанішин М. В. Фінансові інструменти для залучення іноземних інвестицій в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 4 (51). С. 134–139. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-19>.
2. Горпинич О. В. Сприяння європейських інституцій залученню інвестицій в Україну. *Розвиток бізнесу в контексті європейської інтеграції: глобальні виклики, стратегічні пріоритети, реалії та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 7 червня 2024 р.* / Держ. біотехнологічний ун-г. Харків : ДБТУ, 2024. С. 220–222. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11927006>.
3. Макроекономічний огляд України — березень 2025 / Світовий банк. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (дата звернення: 05.05.2025).
4. Огляд ініціатив у співпраці з ЄС та МФО / Міністерство економіки України. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua> (дата звернення: 05.05.2025).
5. The EIB stands with Ukraine / European Investment Bank. URL: <https://www.eib.org/en/projects/topics/eib-solidarity-ukraine.htm> (date of access: 05.05.2025).
6. Ukraine country strategy 2023-2028 / European Bank for Reconstruction and Development. URL: <https://www.ebrd.com/where-we-are/ukraine/overview.html> (date of access: 05.05.2025).

7. Ukraine Facility. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/countries-region/ukraine_en#ukraine-facility (date of access: 05.05.2025).
8. Ukraine: Firms through the War / The World Bank. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099121623102526502> (date of access: 05.05.2025).
9. Ukraine: Overview of current projects and programs / KfW Development Bank. URL: https://www.kfw.de/About-KfW/Newsroom/Latest-News/Pressemitteilungen-Details_809792.html (date of access: 05.05.2025).